

Berättelse, om beskaffenheten af den hos riksens höglofl. ständer anhängige...

Andersson, Anders

National Library
of Sweden

Kungl. Biblioteket
STOCKHOLM

Jurid. Sv.

Rätteg.-handl.

1700-1829

1765

6
1765

KÅFVERSTAD, NÄSSJA, WISTAD, GRYT,
FERMANSBO.

Ku

Ju

Ra

17

7.01
Berättelse, om beskaffenheten af
den hos Rikens Höglof. Ständer
anhängige Sak, om Skatterättighe-
ten af Käfwerstad, Näsja, Wistad,
Bryt och Fermansbo Byar, i Bestri-
keland och Östra Fernebo församling.

Snderteknad Riksdagsman ifrån Bestrikeland har an-
sett nödigt, at låta trycka en berättelse, om denna sak,
som rörer des och des medfötandes wälfärd. Det är en o-
wärdelig förmon, at de, som inför Rikens Höglof. Stän-
der hafwa at söka rättwisa, få i Tryck framlägga sina
skäl och bewis. Denna ifrån sin uråldriga Egendom i Bestrikeland
emot alla möjliga bewis dömda Allmoge, får härigenom tilfälle, at
offenteligen å daga lägga det hårda öde, som dem öfwergått, och de
ostridiga bewis, som de äga om sin lagliga rätt.

Deßa Hemman hafwa allt sedan år 1553 i alla Cronans Jor-
deböcker stått upförde för Skatte, de hafwa wid indelningsmärket, så-
som Skattehemman blifwit ansedde, och til Soldat Roterade, och,
såsom wid Wönstringar, naturen af de Roterade Hemman böra i
Wönster-Rullarna införas, hafwa deßa Hemman i äldre och sednare
Wönsterrullar varit införde för Skattehemman. I Bergslags Jor-
deboken finnas de likaledes anförde såsom Skattehemman. Det behöf-
des således intet mera bewis, än deßa, för at bestyrka deßa Hem-
mans uråldriga Skattenatur. Resolutionen på Allmogens Besvär af
den 16 Martii 1739, 48 §, förmär uttryckeligen, at de Hemman i
Wäster-Norrland, som i de gamla Jordeböcker, samt Indelnings-och
Roterings-märket stå införde för Skatte, jemwäl hädanefter oryggeli-
gen dermid bibehållas böra. Men utom deßa skäl, äga deßa Hemman
til öfwerföd ännu ganska många flera bewis, om sin Skatterätt.
Wära Förfäder hafwa ifrån 1400:de talet, allt til des Hans Kongl.
Maj:ts Nådigste Utslag utfärdades, ägt och beständigt fått laga Dom-
och

och Fastebrefwer på sina Hemman, som gått i köp och salu, i arf och skiften, och wid Håradshöfdingen beständigt och oklandradt blifwit Lagfarne, upbudne, och ägande Rätten med Fastebref befastad. Af sådana Fastebrefwer, ända ifrån de älssta tider alt til år 1758, har et ganska stort antal blifwit til Höglof. Cammar-Oeconomie och Commerce Deputationens Cammar-Oeconomie Utskott i original inlämnadt. Håradshöfdingens Protocoller och Håradshöfdingens är upfylld med sådana Fastebrefwer til et oändligt antal. Detta har wid Kronohemman aldrig kunnat ske, och i längd af flera hundrade år oqwalt kunnat hända wid andra än Skattehemman. Dessa äro alla de bewis, om sin Skatterätt, som något af de äldre Skattehemman i Riket kan någonsin äga, hwilka bewis, om de icke skulle gälla, intet af de gamla Skattehemman skulle mera kunna sin Skatterätt försvara. Annu mera, utom alt detta hafwa dessa Hemman beständigt blifwit af Kongl. Maj:t och Kronan, samt i enskilt twister och afhandlingar, af alla, för Skattehemman årkände, ja äfwen af dem och deras Arfwingar, som fått i donation dessa Herrens Råntor, hwilket alt med originala Handlingar bewisat är.

År 1649, den 23 Junii, donerade Hennes Maj:t Drottning CHRISTINA dessa Hemmans Råntor til Secreteraren Johan Olofsson, sedermera Håf-Rådet Wålborne Herr Johan Stiernhök. I Donations Brefwet brukas det talesätt, at Hennes Kongl. Maj:t donerat dessa Skattehemman til Mans-lån, enligt Norrköpings Beslut. At de i Donationen kallas Skattehemman, bewisar at Donationen endast angått Råntorna af Hemmanen. Håf-Rådet Stiernhök och dess Arfwingar bestridde derföre aldrig Skatte-Bönderna sin Skatterätt, utan årkände de dem altid för Skatte-Bönder. Hemmanen stå i Kongl. Cammar-Collegii Jordböcker äfwenledes alt ifrån år 1649 til år 1680, för Skatte, med tillägning under Trälse efter Norrköpings Beslut. På alla dessa åren gingo Hemmanen i köp och skiften, och det finnas många Arfsdelningar, Testamenten, samt Faste-Bref Bönderna emellan under den tiden. År 1667, då Gysinge Bruk skulle anläggas på Käfwerstad och Näsja Byars ågor, utfärdades et Bref från Hans Kongl. Maj:t til Gouverneuren i Gessle Herr Baron Carl Sparre, at söka förnä Jordäganderne, at icke deruti wara hinderlige. Derpå afflöts den 13 November 1669 en förening derom, hwarest Käfwerstad och Näsja Byamån flere gånger nämnas Jordägare, och det afhandlades, at Gysinge Bruk skulle betala årligen Tjugu Dal., så til Håf-Rådet Stiernhök, som de andre Jordäganderne. Denna Donation

angick således intet annat än Råntan; och Hemmanen, som på en gång icke kunde vara Skatte och tillika vara Grälse, woro således Grälse- Skattehemman, där Grälseman äger Kronans Rånta, under Grälsemanna rätt, men Bonden äger sjelfwa Jorden och Hemmanet.

År 1680 förlorade Håf- Rådet Stiernhöks Arfwingar denne Donationen genom Reduccionen; men det är så tydeligt, at den en- faldigaste af Allmogen äfwen kan förstå det, at intet mera kunde hemfalla til Kongl. Maj:t:s fria Disposition, genom Reduccionen, än det, som Håf- Rådet Stiernhök fått i Donation och innehaf, och at hwarden Drottning CHRISTINA kunnat Donera det Kongl. Maj:t och Kronan icke ägde, nemligen Skatte- Böndernes Hemman, icke heller at Konung CARL XI kunnat Reducera, och åter gifwa bort me- ra, än Kongl. Maj:t och Kronan ägde, nemligen Kronans Rånta. Den Donation, som Håf- Rådet Stiernhök innehaf, förlånte Högssta- lig Konung CARL XI den 29 Julii och den 16 Decembr. 1680, at Inspektoren Anders Larsson Hök, til Rufftjenst wid Kongl. Lif- Rege- mentet. I sjelfwa Indelnings- märket, om denna Rufftning, undertek- nad af Konung CARL XI, införas dessa Hemman såsom Skatte, med uttryckelig tilläggnig: *Inspektoren Hök rustar för Skatteråntan,* och Hemmanen Roterades allesamman til Soldat, på samma sätt, som andre Skattehemman i Gestrifeland, til två rötur om en Soldat. Inspektoren Hök, som enligt Hans Kongl. Maj:t:s Allernädigste Be- fallning til Gouverneuren Sperling af den 23 Decembr. år 1680, fick immiffion i denna sin förlåning, äfwen som des Arfwingar, påstodo aldrig, at, i kraft af denna Donation, äga sjelfwa Hemmanen, utan Bönderne, som gifwo Råntan til Inspektoren Hök, och des Arfwingar, behöllo Hemmanen ogwaldt, hwilka Hemman lika som tillföre- ne stodo i Jordeböckerna för Skatte, och gingo i köp, Arf och Skif- ten; Dom- och Fastebrefwer utgafwos derpå, alt til år 1759, då Hans Kongl. Maj:t frändömde Skattebönderne deras ärfta egendom. Hö- kiska Arfwingarne köpte sjelfwe för reda penningar Hemman af des- sa. Genom Utdrag af Fernebo Hårads- Rått's Protocoll af den 10 Sept. 1751, är bewist, at Gysinge Bruksägare och Inspektoren Höks rått's innehafware, köpt hälften af et ibland dessa Hemman, på Au- ction, sedan det blifwit försaldt til förra ägarens Vånsman Ferngrens gälds betalning, på hwilket sätt ingen köper det han äger förut, och det, som går på Auktion til ägarens Vånsman Ferngrens Gälds be- talning, kan wäl icke vara Kronohemman, icke heller hafwa i kraft

af Donation tilhört Inspektoren Höks Arfwingar. Men ännu mera, så har Inspektoren Höks Wäg, Commissarien och Bruks-Patron på Gysinge, Wälborne Herr Hindric Insentierne år 1698, straxt efter år 1680, då denna Donation samt immision lämnades, slutat Jordabytte, om en Äng, med Käfwerstad Byamån, hwilka där alle fem wid namn upräknas, undantagande, som orden lyda, Åke Mathsons Hemman, som tilförene är Gysinge Bruk tilhörigt. Dessa Byamån ärkännas deri för Jordägande, som affstodo en Holme, och singo igen til jämngodt wederlag och til fullt genfullo en annan Äng, hwarföre Käfwerstad-Boerne afhände sig, sina Hustrur, Barn och Arfwingar, så födde som ofödde, deras Ängsholme, och tilägna de genom bemålte Bytteskrift, Wälbemälte Commissarius och Bruks-Patron Herr Hindric Insentierne, emot besagde dem igengifne fulla och nöjaktiga wederlag, för sig, sin E. Fru och Arfwingar, at oklandradt och oryggeligen få behålla, nyttja och besittja til ewärdeliga tider. Detta byte lät Gysinge Bruksägare wid Håradstinget ordenteligen upbjuda och Lagfara. Hwilket alt, jemte många flera bewis bestyrka, huru denna Skatte-Allmoge af Inspektoren Hök och dess Arfwingar beständigt för Skatte warit ärkände, äfwen på den tid då de bäst skulle weta, hwad de, i följe af Donationen undfätt, och aldrig låra lämnat Bönderne Hemmanen, om de kunnat tilwälla sig dem.

Ifrån flera hundrade år tillbaka, hade Skatte-Bönderne oqwalt njutit sin lagliga Egendom, då Landshöfdingen Wälborne Herr Fredric Ulric Insentierne, genom börd blef ägare af Gysinge Bruk, och således blef Inspektoren Höks rätts innehafware. Ehuru det icke kunde sträcka sig vidare, än til den rätt Inspektoren Hök och dess Arfwingar förut, i förmågo af Donationen innehade; ehuru äfwen i det kjøp, hwarpå Herr Landshöfdingen Insentierne börd grundades, i dessa byar, särskildt och endast nämnes et Hemman i Käfwerstad, om $3\frac{1}{2}$ öres land och et Hemman i Näsja, om 3 öres land, hwilka Hemman och der kallas Skattehemman, och Gysinge-Bruk sig tilförene förskaffat, hwarom ingen twist heller nu är; ehuru det också war allmänneligen bekant, at Inspektoren Hök och dess Arfwingar, Gysinge Bruks ägare aldrig tilförene ägt af dessa Hemman mera än de genom kjøp sig förwärfwat, så trodde dock Herr Landshöfdingen Insentierne sig böra få på en gång alla Skatteböndernes Hemman för intet. Pretexten dertil blef tagen af Konung CARL XI:tes Donations Brefwer til Inspektoren Hök, emedan i bemälte Donations Brefwer orden så warit lydande: at Hans Kongl. Maj:it förlänt dessa Hemman och Råntor til Inspektoren Anders Larsson Hök. Det

Detta ordet Hemman i Donations Brestret blef nu den grund,
 hwarpå, emot alla skäl, desse Skatte-ägare skulle förlora sin urgam-
 la egendom. Det är därföre nödigt, at wisa, huru denna Donatio-
 nen ändock endast angått räntorna af dessa hemman. Tilförene är
 wisat, at Hemmanen af ålder varit Skatte, at Håf-Rådet Stiern-
 hök, i förmågo af sin Donation, icke ägt mera än räntan af hem-
 manen, at Donations innehafwarena beständigt ärkänt Bönderne för
 Skattebönder, at icke mera än Håf-Rådet Stiernhök innehåft, fun-
 nat reduceras, och således, at intet mera än det Kongl. Maj:t och
 Kronan ägde, kunnat af Konung CARL XI åter doneras. Detta
 allt i aktogs också i selskwa märket, wid denna donationen til Inspe-
 ctoren Hök, då Hans Maj:t icke indelte mera til Cavallerie-
 Rustningen än Skatte-räntan, som selskwa orden i Indelningsverket
 lyda. Däremot Hemmanen roterades til Soldat, hwarföre det war
 en emot Indelnings-verket stridande contradiction, at samma Hem-
 man skulle wara Rustnings-stam för mera än räntan, och tillika wa-
 ra roterade. At Inspectoren Hök, som fick Donationen och des Arf-
 wingar wäl wiste, at de icke fått mera än räntan, behöfwer icke an-
 nat bewis, än det, at de alt ifrån 1680 aldrig gjort det minsta åtal
 på Hemmanen, utan Bönderne för Skatte- och Jordägare ärkänt;
 Men hela denna gatan, huru det ordet Hemman kunnat nämnas i
 en donation, som endast angått Räntan, blifwer upplöst, då man af
 Kongl. Förordningar finner, at skriffättet så wantigen varit wid
 Grälse-skatte Hemmans eller Räntors donerande, hwarwid dock på
 det alswarligaste stadgas, at de, som fått donation af Skatte-gods,
 icke skulle betaga Bönderne sin Skatte-börd och Skattemannas rätt, hwil-
 ket finnes af Resolutionerne, på Allmogens Besvär af den 27 Nov.
 1643, och af den 19 Martii 1649, som utwisa, at ingen, eho han
 wara måtte, Adel, eller Oadel, som fått Skatte-hemman,
 som orden där lyda, genom donation, köp eller förpantning, i-
 från Kongl. Maj:t och Kronan, skulle fördrifta sig pålagga Skatte-
 te Bönderne på sådane Skatte-gods, någon oföwänlig
 tunga, icke heller tränga någon Skatte-bonde ifrån
 sin Skattemannas börd och rättighet. Här af finnes så-
 ledes ljusligen, at det orda-sättet Hemman varit allmänneli-
 gen brukeligt wid Skatte-Grälse Hemmans donerande, och således
 ändock endast angått Hemmanens räntor, som ock det skrif-sättet
 Hemman, wid förändringar med Skatte-Grälse Hemmans räntor,
 i offentliga Acker ännu ganska ofta brukas. Det-

Detta allt waktat, började Herr LandsHöfdingen Insentierna, at låta
 upfåga SkatteBönderne från sina Hemman, hwilket owanliga bud natur-
 ligt wis förekom dem äfwen så litet farligt, som det war dem obegripeligt.
 Herr LandsHöfdingen söker därpå Höga LandsHöfdinge Ambetets hand-
 räkning, til SkatteBöndernes afflyttande från sina Hemman; men då
 SkatteBönderne bewisade sin Skatte-rätt, fälde då warande LandsHöf-
 dingen, Högwälborne Herr Generalen Gripenhielm, det högträttwi-
 sa Utslag af den 8 Maj 1753, at emedan twist om ägande rätten
 här upkommit, borde den i wederbörlig Domstol först afgjöras, och
 således kunde Konungens Befallningshafwande sig dermed icke
 befatta. Häröfwer anförde Herr LandsHöfdingen Insentierna be-
 swär uti Höglof. Kongl. Cammar-Collegium, med påstående, at
 Hemmanen, genom förbemälte donation, woro honom tilhörige, och
 Rustnings-stammar. Fastän 2. §. af Kongl. Cammar-Collegii
 Instruktion förmår, at detta Collegium icke må draga til sit Utslag, såda-
 ne twister, som *Privatorum* rättigheter röra kunna; eller til Doma-
 ren äro hörige, hwilken Lag äfwen återopas i 41 § af Resolution
 på Allmogens Beswår 1755, såsom före stadgad Lag, at Kongl.
 Cammar-Collegium icke hade, at befatta sig med twister om Hemmans
 Natur, på det de, som under Cronan, icke mindre än de, som un-
 der Frälset med räntan lyda, måga njuta enahanda Lag, Rättegång
 och säkerhet, så blef detta mål litwäl til afdömande i Kongl. Cam-
 mar-Collegium företagit, som tillika med Höglof. Krigs-Collegium
 målet den 20 Maji 1756 afdömde, på det sätt, at Herr LandsHöf-
 dingen Insentierna öfwer dessa hemman skulle äga fri disposition. Så-
 ledes författes SkatteBönderne på dessa uråldriga Skatte-Hemman
 i swårare belågenhet, än om de skulle warit Crono-Hemmans äboer,
 hwilka genom Kongl. Förordningar, äro försäkrade om egwald be-
 sittning, då de dömmas til något angränsande Bruk. Woverne på
 dessa Hemman wände sig däremot til Hans Kongl. Maj:t, återopans-
 des sig äfwen den då utfärdade och nyssnämnde Resolutionen på Allmogens
 Beswår af år 1755, 41 §, at målet bort wid Håradsrätt sitas, där alla
 bewis lagligen kunde pröwas. De wisade för öfrigt de flera be-
 wis, som de hade om Hemmanens Skatte natur, enligt Lag och
 Resolutionen på Allmogens Beswår 1739, 48 §; men Hans Kongl.
 Maj:t stadfastade Kongl. Cammar- och Krigs-Collegiernes Resolution,
 genom Allernådigste Utslag af den 16 Febr. 1759. Och därefter för-
 fälde Kongl. Cammar-Collegium dessa gamla Skatte-Hemman at
 Herr

Herr Landshöfdingen Insentierne til Skatte, likasom de Hemman, som då i tvåhundra år stått i Kongl. Cammar-Collegii Jorde-Böcker för Skatte, skulle varit Crono-Hemman.

Wid hela denna twist, blefwo äboerne på Hemmanen endast hörde, eller de Bänder, som bodde på Hemmanen, men ingen af deras medarfwingar. Förmodeligen är det på flera orter af Riket i bland Allmogon brukeligt, som i denna orten, at älsta Son eller Dottren blifwer boendes på Hemmanet; men de andra des Syfkon förlora därföre icke sin Arfsrätt i Hemmanet. Det utföres i deras Arfs- och Byteslängder, huru stor andel hwar och en äger i Hemmanet. De yngre och ommyndige äboens Syfkon äro merendels hemma hos äboen, tils de blifwa försedde, då de stundom flyfwa hemmanet. Ofta blifwa också deras Arfslotter längre tid innestående, och jämkas sedermera, genom giften emellan slägterna, då den enas Arfslott i en gård, bytes ut emot den andras Arf i en annan gård. Således händer ofta, at äboen på et hemman sielf äger minsta delen af hemmanet. Det öfriga tilhör des Syfkon och Medarfwingar. Sådane äboernes Medarfwingar utgjorde här et ganska stort antal, emedan det war 23 gårdar, eller i Besirikeland så kallade rökar, som på en gång förlorade sin Skatterätt. Aldrig blefwo desse Medarfwingar hörde, emedan saken aldrig kom til Laga Domstol. Utan at weta där af, förlorade de sitt Arf och sin Egendom. Månge af dem wore Barn och Ommyndige, som dömdes från sit Lagliga Arf, utan at deras Förmyndare fingo förswara deras Lagliga rätt, så at de trodde sig med fog kunna skrifwa i wår underdån-ödmjuka Inläga til Rikens Höglof. Ständer, at wi tro sig vara de enda, som under wår sälla Frihet, under wårt wälsignade Regeringsätt, ohörde, emot Lag, förlorat wår Egendom, och endast hafwa bewisen om wår Lagliga rättighet qwar, för at öka wår oro, hwarifrån wi dock hoppas genom Rikens Höglof. Ständers högt uplysta åtgärd, blifwa befriade. Här äro ommyndigas rätt, här äro fattigas tårar, som kräfwa rättwisa af den högste Maktan i Riket.

Sedan Hans Kongl. Maj:ts Nädigste Utslag utfallit, hotades äboerne på Hemmanen med upfägning, emedan en Konunga-Dom genast kunde gå i märkställighet. Sorgfällige, at åtminstone förwara för sig ewig besittnings rätt, som dem läfwades, förskräckte öfwer det dem redan öfwergått, och utarmade genom Procels-kostnad, wågade de icke söka Rikens Höglof. Ständers höga rättelse, i det
widriga

widriga icke dem träffat. Et Contract med Herr Landshöfdingen
 Insenttierna, om årliga utlagor af Hemmanen, undertecknades af dem,
 emot försäkran om ewig besittning för sig och sina efterkommande,
 hwilken försäkran icke hafte större wärkan, än at en del af dem
 sidsledne Thomas-måso, näst för Riksdagens början från Hemma-
 nen blifwit upsagde. Wid alt detta blefwo åboernes medarfwingar
 icke heller tillsporde, ja äfwen blef detta Contract gjort af en del
 Stjuf-Föräldrar, som brukade Hemmanen, under de rätta ågarenas,
 sina Stjuf-Barns omyndiga år, och de söto Contract om deses Jord.
 Wi medarfwingar i Hemmanen singo omsider höra et ryckte, at wårt
 Arf skulle wara of frändömt, utan at någon, någon sin kätat til of
 derom. Somlige wänte til och begynte fråga efter sig ägendom, och
 alla wille hafwa sitt. Med Arfs-Instrumenter, som tillade of Arf i
 Jord, och med våra Föräders Fastebrefwer i handom, woro wi
 ändock utan egendom, utan at weta, huru wi den förwärtat. Lag
 och Procefs-ordning förstodo wi icke, men så mycket kunde wi i wårt
 enfaldiga begrepp fatta, at det aldrig kunde hänga rätt ihop, och
 wara enligt med den sälla frihet, hvarsöre wi borde tacka GUD,
 hwilken wi i wår enfaldighet, mente bestå i en Laglig säkerhet wid
 sin Lagfångne Egendom, den wi trodde ingen ohördan kunna mista.
 Men hwart wi skulle wända of, för at få rätt, det war för of en
 swårare fråga, som wi icke förstodo at lösa. Domarne härom woro
 of aldrig kundgjorde. Således hade wi ingen annan utwäg, än at
 til Hårad-Rätten instämna Åboerne på dessa Hemman, med påstå-
 ende, at få wåre Arfsdelar. De erkände wår rätt, enligt Arfsdel-
 ningar, men kunde nu icke hjälpa det, sedan Hans Kongl. Maj:t
 dömt Hemmanen ifrån dem. Då blef först wid Hårad-Rätten, den
 10 Febr. 1762, Hans Kongl. Maj:ts Nådige Utslag of kundgjordt.
 Detta war nu endast en twist imellan of och åboerne, men icke med
 Herr Landshöfdingen Insenttierna. Sedan Lagmans-Rätten äfwen
 förklarar, at åboernes Med-Arfwingar af åboerne icke nu mera kun-
 de få ut sina arfsdelar, woro wi i lika förlågenhet, hwart
 wi skulle wända of. Någre sade, at wi skulle anmäla of i
 Kongl. Håf-Rätten, såsom oförde dömd, men andre
 wisade of, at detta nu mera icke kunde hafwa rum, sedan
 Hans Kongl. Maj:t ofdömt Saken, hvars Höga Utslag Kongl.
 Håf-Rätten icke kunde förändra. Urskilnings-Termin, wid sistsledne
 Riksdag, war då redan förbi, när Konunga-Domen of kundgjordes
 och

och det war ingen annan råd, än at afbida nästa eller denna Riksdag; och imedlertid anmälte wi oss hos Hans Kongl. Maj:t, at wi woro ohörde dömda från wår egendom.

Wid denna Riksdags början, inlämnade underteknad Riksdagsman från Gestrifeland, å egne och de öfrige Wedarfwingars, i desse Hemman, wågnar, i laga tid underdån-ödmjukaste Inlaga til Höglof. Urskilnings Deputationen, som pröfwade högrättwiffigen wår sak böra til Höglof. Cammar- Oeconomis och Commerce-Deputation remitteras, där man förnummit, at den uti Höglof. Cammar- och Oeconomis - Utskottet, är under utarbetning, och at bemälte Utskott utan twifwel, inför Riksfens Höglof. Ständer, läser tydeligen adagalägga rätta beklaffenheten af wårt lidande

Underteknad Riksdagsman har förnummit, at respective Wederparten fordrat Prästerkapets, i Fernebo församling, bewis, at någre af desse sökande Arfwingar, til dessa Hemman, woro med döden afgångne, til at nyttjas, såsom något klander emot den mig af de öfrige sakägare lämnade Gullmakt, at på alles wågnar, äfwen som jag skulle göra för min del, wid Riksdagen söka ändring i Hans Kongl. Maj:ts Höga Utslag. För at undanröddja detta, böt man förklara, huru härmed är bestaffat. Emedan alles wår tanka war, at söka wår rätt hos Riksfens Höglof. Ständer, rådgjorde wi här om wid wår Sotne-Ryrka, och alle beslöto, at jag skulle föra ut det, efter jag war wald til Riksdagsman, och ämnade anföra beswär för egen räkning. En af oss, som kunde litet skrifwa, satte up Gullmakten så godt han kunde, och de öfrige förklarade i Wittnens närwaro, at det war deras tanka. Annorlunda kan icke en Allmoge förhålla sig, hwaraf minsta delen förstår skrifwa. Nu woro fyra personer, af de Arfwingar, som stämt äboerne til Härads-Rätten, sedermera med döden afgångne, men de hade Barn och Arfwingar efter sig, och de instämde i lika akt och mening, som de öfrige; men den af oss, som kunde skrifwa, och på alles begäran satte in deras namn, förstod lika som wi alle, icke at nämna de dödas Entor eller Barn och Arfwingar, som iklädt sig den dödas rätt, utan satte in dens namn, som först anmälte sig såsom Arfwinge wid Härads-Rätten. Om detta war et fel, så är det ganska ursäkteligt hos en Allmoge, som hwarken sielf kan skrifwa eller förstår alla formaliteter, och ingen Lagkunnig hade wi i orten, med hwilken wi kunde rådgöra. I sielfwa saken gör detta eljest hwarken til eller ifrån, och ehuru enhälligt detta war alles tanke, har sedan nogsamt blifwit wifad, wid det tilfälle, at wi i många wittnens närwaro woro tillsammans,

at ytterl. om wi wille ingå Förlikning eller icke, då alle enhäl-
ligt förklarade, at de hade lämnat sin sak i Riksfens Höglof. Stån-
ders hand, och wille afbida det Högträttsvisa beslut, som Riksfens
Höglof. Ständer om dem täcktes widtaga.

Wår rätt til talan, såsom Arfwingar i dessa Hemman, hafwe
wi noggsamt wifad, då wi både wid Hårads- och Lagmans-Rätt wår
Arfsrättighet emot Hemmanens åboer anmält, och för Daglige Arf-
wingar blifwit årkände. Hwarförutan man ur Fernebo Kyrkobok
uttagit et af Prästerkapet bewittnat Utdrag, at wi alle äro sidda
på de omtwistade gårdar af Skatte-Bönderne, hwilket betyg til
Höglof. Sammar- och Oeconomie-Utskottet blifwit inlämnat. Och
hwad mig underteknad i synnerhet angår, så har jag förnummit, at
bewis af Prästerkapet blifwit åskat, at min Swärfader, förra Bon-
den i Fermansbo Lars Jonsson ännu lefwer; detta har jag icke nå-
gonsin bestridt, men min Swärfader hade förr, än någon twist om
dessa Hemmans Skatte-rättighet yppades, gifwit Hemmanet til del-
nings åt sina Barn, och ordentligt Delnings-Instrument blef författat,
hwari hwart Barn tillades sin del i Hemmanet. Det är en allmän
Landsföd, förmodeligen i flera Landsorter äfwen som hos oss, at
då en Bonde delat sit Hemman åt sina Barn, befattar han sig icke
mera med Hemmanet. Således har hwarken min Swärfader eller
jag någonsin i twisten blifwit hörde. Det war min Swäger, hwil-
ken, såsom åbo på Hemmanet, warit med i twisten, och det war
han, som mig oåtfördt, efteråt gick in i Contractet om Hemmanet,
och min Swäger lär förmodeligen aldrig kunna swara för mig, el-
ler gifwa bort min del.

Uti wår underdån-ödmjukaste Inläga til Riksfens Höglof. Stån-
der, hafwe wi i ödmjukhet ådagalagt alla de skäl, som här i kårt-
het uprepade blifwit. Med wärfeliga Handlingar och många Docu-
menter, hafwa wi bewist dessa Hemmans urgamla Skatte-rättighet.
Och med sielfwa Indelningsverket hafwa wi wifad, at endast Skat-
te-räntan, men icke de til Soldat roterade Skatte-Hemman, hörer til
Cavallerie-Rustningen. Huru Cavallerie-indelningar skedde för
bara Skatte-räntan, wifad Hans Kongl. Maj:ts Bref til Lands-
höfdingen Örneklou, af den 16 Decembr. 1685. Där wifas tydeli-
gen, at då Rustning gjordes för bara Räntan af Skatte-
hemman, som orden lyda, skulle Skatte-hemmanet rotetas,
och Rusthållaren få *Augment*, men at hwat och en Rusthållare, som
äger den minsta del uti Skatte-hemmanet, hwarföre rustas, be-
friar hela Hemmanet, från Rnekte beswäret, på hwilket sätts Hans
Kongl.

Kongl. Maj:t förmåler, at här uppe förhållas. Då detta tillämpas til denna sak, blir det satt utom allt twifwelsmål, at de roterade Hemmanen aldrig hört til Rustningen, som ock ingen af Inspektoren Höks Arfwingar, hwilka, enligt Indelnings-werket, för Skatteräntan Rustningen fullgjort, allt ifrån år 1680 til år 1753, någon sin påstått sig til rustningen böra äga Hemmanen, så at wårt påstående med Indelnings-werket instämmer, och däri aldeles ingen förändring gör.

I anledning af allt detta, är hos Riksfens Höglof. Ständer min och mine medsökandes underdån-ödmjukaste ansökan, at Hans Kongl. Maj:ts höga Utslag af den 16 Febr. 1759 måtte aldeles häfwas, och dessa Hemman återwinna sin urgamla och oförwärfade Skatterättighet, och at wi således genast måtte återställas i våra Arfda andelar i dessa hemman, hwilka andelar warit och äro wår Lagfångarne och oss aldrig Lagligen ifrån wundna Egendom, hwaraf wi så länge warit i mistning, utan at hafwa fått det ringaste i årsättning af den, som wår Egendom nyttjat. Samt, at i fall Hemmans äboerne skulle anses hafwa förwärfat sina andelar, och deras Contract, hwari de Arfwjord bortgifwit, skulle ligga dem i wägen, wi då ätminstone til dessa Äboernes andelar, måtte få njuta wår Lagliga Bordesrätt, som i alla Skatte-hemman har rum, men af hwilken Lagliga rätt wi göras förlustige, så länge Hemmanen icke återwinna sin förra Skatterättighet, och hwilken Bordesrätt wi warit hindrade at nyttja, därigenom, at Kongl. Cammar-Collegium Hemmanen såsom Crono til Herr Landshöfdingen Insenttierna försäldt. Ingen annan, än Riksfens Höglof. Ständer, k. n. och härtil förhålpas, emedan ingen annan kan hafwa, den af oss öfwerklagade Konunga-Dommen, och oss våra Lagliga rättigheter återställa. Härwid hafwe wi också bifogat en aller-ödmjukaste anhållan, at så förhålpas til wår rätt, at wi måtte undslippa någon widlyftig vidare Rättegång, som aldeles skulle utarma oss, lika som förut Hemmans äboerne, gifra wår talan fruktlös, då wi icke äga styrka, at uthärda kostnaden därwid, och som skulle sätta oss ännu längre i mistning af wår Lagliga rätt, och af wår Egendom, som en annan imedlertid, utan årsättning til oss, får nyttja. Wi hafwe gjort denna ödmjukaste anhållan icke utan anledning. Tillförene, då dessa Hemman woro för Skatte ärfwande, måste de ofta föra hwarje handa twister med sin respektive Wederspart, och måste betala Gullmåttige, den ena gången efter den andra, utan at få något annat utträttat, än swara på inwänningar, hwilket flera ibland de uti Aeten inlämnade Handlingar nogsamt lära wisa. Wien en annan händelse har härwid ännu mera förskräckt oss, Lieutenanten wid Kongl. Fortificationen Herr Wähl-

berg hade, med sin ätt, et Hemman, som också igenom de öfwerslagade Dommar, såsom innefattat i Donationen til Inspektoren Anders Larsson Hök, tillaledes förlorade sin gamla Skatte-rättighet, och blifwit på nytt til Skatte försäldt. Då Herr Lieutenanten kom hem ifrån Kriget i Pomern, utwärtade han sig Hans Kongl. Maj:ts allernådigste tillåtelse, at så bewisa, det Hemmanet varit gammalt Skattehemman. I anledning häraf förordnades et Urtima Hårads-ting i Fernebo Sökn, för Riksdagens början i detta år, hwarest ingen Wederpart infant sig, och där bles i Protocollet infördt, at då Stämningen blifwit war respektive Wederpart tilståld, hade han uttrat sig, at Saken icke skulle få slut i deß tid. Med bestörtning fick jag förnimma detta af Råmden, och skaffade mig affkrift af Urtima Hårads-Rättens Protocoll, som til Höglof. Cammar- och Oeconomie-Utskottet blifwit inlämnat. Naturligt wis, tänkte jag härwid: Kan sådant hända en mera betydande Ståndsperson, hwad skal då icke mycket mera ske at en ensalldig Allmoge, som icke förstår föra sin sak sjelf, och jag förfräctes, för den säkerhet, som man då kunde låftwa sig, om den ene Medborgaren får gjöra sådana löften at den andre. Men mitt hopp wid allt detta är, at den altseende Dommaren, som ser til den förtrycktas rätt, och den fattigas sak, så böjer Riksfens Höglof. Ständers hjärtan, at wi aldreig behöfwa befara sådant, utan måga förhjälpas til war rätt, för at i våra hyddor med glada hjärtan, få wörda Riksfens Höglof. Ständers rättwisa ynnest, och älska et sålt Regerings-sätt, där hwar och en förhjälpes til sin rätt. Då wäga wi hoppas, at det icke blir den enda frukt af wårt bemödande til at återwinna war rätt, at hafwa fått tilfälle sätta wårt swära lidande för hela Allmänheten i ljuset. Förmodeligen rörer det äfwen så mycket hwars mans säkerhet, som war och wåre Efterkommandes wälfärd, at hwar och en må wara trygg wid sin Dagliga Egendom, samt icke kunna densamma ohördan förlora, och at den fattige i Landena icke må kunna förtryckas emot klar och tydelig Lag.

Tilläggnig til sidan 4, raden 17, där meningen slutas med orden; ordenteligen upbjuda och Lagfara. Ja, man har äfwen nolligen fått i handom en Syno-Förättning, som hölts den 4 Octobr. år 1631, icke follest et år efter, sedan Inspektoren Hök fick immision i denna Donationen. Därwid har Inspektoren Hök sjelf varit närwarande, och, efter förra Lagen, halfwa Uthårads Råmden, på deß sida såsom Rårande, och Råwverfads Byamån, som där kallas och erkännas för Jordägare, hade den andra halfien Uthårads-Råmd, på sin sida, såsom Swarande.

Anders Anderson ifrån Backan.

Riksdagsman för Gestrikeland, Ä egne och sine Medstāndes wāgnar.

